

ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ МЕДІАЦІЇ ЯК ПОЗАСУДОВОЇ ПРОЦЕДУРИ ЗАХИСТУ ПОРУШЕНИХ ПРАВ

Юлія Сергіївна ЧУБ,

*студентка 1-го курсу бакалаврату
факультету права та підприємництва
ТОВ «Харківський університет»
<https://orcid.org/0000-0001-7285-8266>*

Науковий керівник: *Бондар Н. П.,
канд. юрид. наук, доцент кафедри цивільно-
правових дисциплін та правового забезпечення
підприємницької діяльності
ТОВ «Харківський університет»*

Традиційно за захистом та відновленням своїх порушених прав звертаються до суду. У ч. 1 ст. 4 Цивільного процесуального кодексу України «Право на звернення до суду за захистом» законодавець зазначив, що кожна особа має право звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи законних інтересів [1], тобто має право на увазі право особи на судовий захист. Однак, розгляд цивільно-правових спорів у суді є тривалим процесом і можуть вирішуватися доволі значний період часу. Слід виокремити інші види форм захисту: 1) адміністративний (ст. 17 Цивільного кодексу України [2] (далі – ЦК України). Адміністративний порядок захисту полягає в тому, що у випадках, передбачених законом, органи державного управління або місцевого самоврядування можуть без виклику зацікавлених осіб і поза діючою процедурою ухвалити рішення щодо відновлення порушеного права або про усунення юридичних невизначеностей [3]; 2) захист цивільних прав нотаріусом. Такий захист нотаріус здійснює шляхом вчинення виконавчого напису на борговому документі (ст. 18 ЦК України) [2]; 3) самозахист – застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства (ст. 19 ЦК України) [2]. Втім при самозахисті є велика можливість вчинення неправомірних дій та прояву незаконності з боку суб'єкта, що захищається [3]; 4) медіація (детальніше далі); 5) комісія по трудовим спорам, що створюється задля вирішення трудового спору між працівником і власником або уповноваженим ним органом, відповідно до Кодексу законів про працю України [4]; 6) третейський суд – недержавний незалежний орган, що утворюється за угодою або відповідним рішенням заінтересованих фізичних та/або юридичних осіб для вирішення спорів, що виникають із цивільних та господарських правовідносин [5]; 7) Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ).

У ст. 55 Конституції України визначено, що кожна особа будь-якими не забороненими законом засобами може захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [6]. На сьогоднішній день все більш актуальним стає такий мирний спосіб врегулювання спорів у цивільно-правовому світі як медіація. Поняття «медіація» походить від лат. «mediate», і означає

«бути посередником». Тобто ця форма захисту здійснюється посередником, а саме медіатором – незалежним фахівцем, який допомагає у врегулювання конфлікту шляхом приведення інтересів сторін до компромісу, тобто необхідно знайти рішення, яке задовольнить обидві сторони. Слід відрізняти медіацію та переговори, адже в процесі останніх медіатор не бере участь, а сторони самостійно вирішують питання.

Важливим на даний час постає закріплення медіації на законодавчому рівні. Так, 16 листопада 2021 року було прийнято Закон України «Про медіацію» [7], який був зареєстрований ще 19 травня 2020 року, а нині знаходиться на етапі підпису Президента України. У ньому пропонується визначити саму процедуру медіації, можливість її застосування у цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних правовідносинах, а також у кримінальних провадженнях при укладенні угод про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим та в інших сферах суспільних відносин, права та обов'язки як медіатора, так і самих сторін, що за добровільною згодою звертаються до даного виду врегулювання конфлікту чи спору.

Вважаю, що таке нововведення є доцільним з огляду на найближчі переваги, які можна виокремити: 1) зменшення навантаження на суди шляхом зменшення кількості справ; для сторін спору: 2) зменшення витрат; 3) економія часу, адже у порівнянні з судовою процедурою, вирішення спору шляхом медіації не є довготривалим; 4) знайдення взаємоприйняттого рішення для обох сторін. Крім того, варто зазначити про доцільність юридичного визначення статусу медіаторів, адже завдяки цьому Закону набути статус медіатора зможе будь-яка фізична особа, яка має вищу освіту та пройшла базову підготовку у сфері медіації в Україні або за її межами. Не менш важливим є те, що це повинна бути емоційно-стримана та достатньо кваліфікована особа зі знаннями правильності підходу до точки зору кожної сторони.

ЄСПЛ у справі «Чахал проти Сполученого Королівства» [8] звертав увагу, зокрема на п. 145 рішення, де зазначено про ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [9] (далі – Конвенція), яка гарантує на національному рівні ефективні правові засоби для здійснення прав і свобод, які передбачені Конвенцією, незалежно від того, яким чином вони виражені в правовій системі тієї чи іншої країни. Таким чином, суть цієї статті зводиться до вимоги надати людині такі засоби правового захисту на національному рівні, що дозволили б компетентному державному органу розглядати по суті скарги на порушення положень Конвенції та надавати відповідний захист.

Висновки. 1. Завдяки існуванню на даний час різних форм захисту особі надаються широкі можливості для пошуку ефективних способів захисту своїх прав та інтересів. Одним із таких і є медіація, що, на мою думку, є дієвим засобом вирішення спору, і завдяки нормативному врегулюванню (16 листопада 2021 р. було прийнято Закон України «Про медіацію», однак він поки не набрав чинності) доведе свою результативність.

2. Перевагами введення медіації в Україні, враховуючи практику ЄСПЛ, на моє переконання, є: 1) зменшення навантаження на суди шляхом зменшення кількості справ; для сторін спору: 2) зменшення витрат, враховуючи судовий збір; 3) економія часу у порівнянні з судовою процедурою; 4) знайдення взаємоприйняттого рішення для обох сторін.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1618-15>.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15>.
3. Науменко К.С. Поняття та види форм цивільно-правового захисту особистих немайнових прав фізичної особи, що забезпечують її соціальне буття. *Форум права*. 2014. № 2. Ст. 296-300. URL: <https://bit.ly/2I7B5qz>.
4. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/322-08>.
5. Про третейські суди: Закон України від 11 травня 2004 р. № 1701-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1701-15>.
6. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
7. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.
8. Справа ЄСПЛ «Чахал проти Сполученого Королівства» від 15 листопада 1996 р. (Заява 22414/93). URL: <http://www.rrpoi.narod.ru/echr/translation/translation/chahal.htm>.
9. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Рим, 4 листопада 1950 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_004.